

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Biela kniha – Program pre primerané, bezpečné a udržateľné dôchodky“

COM(2012) 55 final

(2012/C 299/21)

Spravodajca: **Petru Sorin DANDEA**Pomocný spravodajca: **Krzysztof PATER**

Európska komisia sa 16. februára 2012 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Biela kniha – Program pre primerané, bezpečné a udržateľné dôchodky“

COM(2012) 55 final.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 27. júna 2012.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 482. plenárnom zasadnutí 11. a 12. júla 2012 (schôdza z 12. júla 2012) prijal 180 hlasmi za, pričom 27 členovia hlasovali proti a 19 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Verejné dôchodkové systémy sú najdôležitejšími zložkami základného sociálneho zabezpečenia v takmer všetkých členských štátoch a sú základným prvkom európskeho sociálneho modelu, keďže dôchodky sú hlavným zdrojom príjmu dôchodcov. Výbor vyjadruje poľutovanie nad tým, že Komisia sa vo svojej bielej knihe viac sústreďuje na iné aspekty dôchodkových systémov a nehľadá riešenia, ako posilniť verejné dôchodky.

1.2 Dôchodkové systémy nefungujú oddelene od národných hospodárskych systémov. Výbor preto vyzýva členské štáty, aby zabezpečili, že ich dôchodková politika bude úzko spätá s politikou týkajúcou sa trhu práce, sociálneho zabezpečenia, fiškálnej a makroekonomickej politiky (pretože dôchodky sú financované z úspor získaných zo zárobkov ľudí v priebehu ich pracovného života alebo z príspevkov do súkromných dôchodkových systémov) a že sociálni partneri a organizovaná občianska spoločnosť budú aktívne zapojení do tohto procesu tvorby politiky.

1.3 Neexistuje žiadne univerzálne riešenie ako čeliť vplyvu starnutia obyvateľstva na dôchodkové systémy. Väčšina členských štátov, ktoré počas uplynulého desaťročia zreformovali svoje dôchodkové systémy, zamerala svoje opatrenia na znížovanie výdavkov zvyšovaním zákonného veku odchodu do dôchodku a prechodom na systém indexácie dôchodkov založený na zvyšovaní cien. Výbor už uviedol, že zvyšovanie zákonného veku odchodu do dôchodku ako reakcia na starnutie obyvateľstva nepostačuje a poukazuje na to, že tento prístup by dlhodobu mohol byť zo sociálneho hľadiska povážlivý, pretože môže mnohých dôchodcov vystaviť riziku chudoby.

1.4 Výbor zastáva názor, že členské štáty by mali prerozdeliť bohatstvo. Mali by svoje úsilie o uskutočňovanie reforiem v nasledujúcich desaťročiach zamerať na zvyšovanie príjmov, z ktorých sú financované ich dôchodkové systémy, a to tak, že ich rozšíria na všetky sociálno-profesijné kategórie, budú zvyšovať zamestnanosť, zlepšovať mechanizmus vyberania príspevkov a postupovať proti nelegálnej práci a daňovým únikom. EHSV víta, že sa v bielej knihe oveľa viac než v predchádzajúcich dokumentoch Komisie zdôrazňuje význam trhu práce a vyššej miery zamestnanosti pre úspešné zvládnutie demografických zmien a dosiahnutie hlavných cieľov týkajúcich sa dôchodkov. Je však poľutovaniahodné, že toto poukázanie na veľký význam trhu práce nemalo znateľný vplyv na hlavné odporúčania týkajúce sa dôchodkov, ktoré boli vo veľkej miere bezo zmeny prevzaté z predchádzajúcich dokumentov.

1.5 Výbor sa nazdáva, že členské štáty by pri reformovaní svojich domácich dôchodkových systémov mali vziať do úvahy skutočnosť, že pre milióny budúcich dôchodcov predstavuje dôchodok jedinou formu zabezpečenia proti riziku chudoby v starobe. Výbor preto odporúča, aby do budúcich právnych predpisov boli zahrnuté normy pre minimálne dôchodky alebo mechanizmy na zabezpečenie dôchodkového príjmu, aby bol zabezpečený príjem nad hranicou chudoby.

1.6 Pre dôchodkové systémy je charakteristické, že fungujú dlhodobo. Členské štáty by preto mali stanoviť dostatočne dlhý časový rámec na proces reformy dôchodkových systémov, prispôbiť ich svojej hospodárskej a sociálnej situácii a získať väčšiu podporu verejnosti. Výbor presadzuje takýto prístup vzhľadom na to, že by bolo nespravodlivé preniesť výdavky spojené s reformou dôchodkových systémov na súčasnú generáciu mladých pracovníkov alebo na súčasných dôchodcov.

Výbor sa zasadzuje za prístup, ktorý zabezpečí spravodlivosť medzi generáciami, pokiaľ ide o udržateľnosť systému a primeranú úroveň dávok, ktorá umožní dôstojnú životnú úroveň.

1.7 Výbor vyzýva Komisiu a členské štáty, aby zamerali svoje úsilie na podporu aktívnych opatrení na predĺženie pracovného života. Pritom je potrebné usilovať sa o priblíženie veku skutočného odchodu do dôchodku zákonom stanovenému dôchodkovému veku. Práve to je jedným z kľúčov k zabezpečeniu udržateľnosti európskych systémov dôchodkového zabezpečenia. Najdôležitejšími opatreniami, ktoré treba v tejto súvislosti prijať, je zamerať sa na rokovania o pracovných podmienkach medzi sociálnymi partnermi s cieľom napr. prispôbiť pracoviská schopnostiam a zdravotnému stavu starších pracovníkov pri zohľadnení náročnosti určitých profesií, zlepšiť prístup k ďalšej odbornej príprave, zlepšiť prevenciu invalidity, zosúladiť pracovný a rodinný život a odstrániť právne alebo iné prekážky, ktoré stoja v ceste dlhšiemu pracovnému životu. Súčasťou procesu reforiem musí byť zmena prístupu zamestnávateľov k tejto vekovej skupine a vytvorenie kladného postoja u starších zamestnancov, čo im umožní rozhodnúť sa dlhšie zotrvať v zamestnaní. Reformy trhu práce, ktoré vytvoria podmienky umožňujúce podnikom poskytovať kvalitné pracovné miesta, sú potrebné na to, aby sa dlhší pracovný život stal realitou. Všetky tieto opatrenia musia byť koncipované a implementované v úzkej spolupráci so sociálnymi partnermi. Podľa názoru výboru by sa systémy predčasného odchodu do dôchodku mali zachovať, aby sa zabezpečilo, že pracovníci, ktorí mali dlhú dobu osobitne namáhavé alebo rizikové povolania alebo ktorí svoj pracovný život začali veľmi skoro – pred 18. rokom života – mali aj naďalej právo odísť do predčasného dôchodku.

1.8 Výbor konštatuje, že členské štáty už pokročili vo svojich reformách zákonov, ale súčasne je presvedčený, že by sa mal zlepšiť právny rámec pre doplnkové dôchodkové systémy, pretože budú zohrávať svoju úlohu, pokiaľ ide o budúcu primeranosť a udržateľnosť dôchodkových systémov. Výbor preto vyjadruje vážne obavy v súvislosti s niektorými návrhmi týkajúcimi sa zamestnaneckého dôchodkového zabezpečenia. Keďže sa dôchodkové systémy od systémov životného poistenia veľmi odlišujú, výbor nepodporuje uvedený cieľ revízie smernice o činnostiach a dohľade nad inštitúciami zamestnaneckého dôchodkového zabezpečenia, ktorej cieľom je „zachovanie rovnakých podmienok v rámci smernice o solventnosti II“, ale odporúča po porade so sociálnymi partnermi a ďalšími zainteresovanými stranami zaviesť špeciálne navrhnuté opatrenia na zabezpečenie aktív dôchodkového fondu.

1.9 Účelom starobných dôchodkov je zabezpečiť dôchodcom príjem nahrádzajúci plat, ktorý dostávali počas zárobkovej činnosti a ktorý je úmerný tomuto platu. Výbor zastáva názor, že v budúcnosti bude nutné znížiť rozdiely medzi dôchodkami mužov a žien a zabezpečiť riadne pokrytie rizík vo vyššom veku pre pracovníkov, ktorí mali neštandardné povolanie alebo neštandardnú kariéru. Rozdiely medzi mužmi a ženami, ktoré ešte stále existujú na trhu práce, majú závažný vplyv na nadobudnuté práva, a tým aj vyhliadky žien na dôchodok. Výbor vyzýva členské štáty, aby v spolupráci so sociálnymi partnermi

hľadali riešenia na preklenutie rozdielov v nárokoch na starobný dôchodok medzi mužmi a ženami spôsobené predpismi a praxou na trhu práce.

1.10 Výbor vyzýva Komisiu, aby ďalej sledovala svoj zámer využiť časť ESF v programovom období 2014 – 2020 na podporu projektov zameraných na zamestnanosť starších pracovníkov alebo podporovanie dlhšieho pracovného života. Podporu si zaslúžia aj vzdelávacie projekty, ktorých cieľom je zvýšiť finančnú gramotnosť pracovníkov, najmä pokiaľ ide o plánovanie dôchodku. Výbor je presvedčený, že pri podpore takýchto projektov musia zohrávať kľúčovú úlohu sociálni partneri a ďalšie organizácie občianskej spoločnosti spolu s ostatnými verejnými orgánmi.

2. Úvod

2.1 Európska komisia prijala 16. februára (neskôr ako plánovala) bielu knihu na tému „Program pre primerané, bezpečné a udržateľné dôchodky“ v nadväznosti na konzultácie, ktoré sa začali na základe zelenej knihy z júla 2010. Hoci bol v bielej knihe zohľadnený celý rad odporúčaní zo stanoviska Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na danú tému, Komisia nezmenila svoj postoj týkajúci sa riešení, ktoré by členské štáty mali uskutočňovať s cieľom zabezpečiť udržateľné a bezpečné dôchodkové systémy v kontexte starnutia obyvateľstva a zdôraznila nutnosť obmedziť výdavky na dôchodky namiesto zvyšovania príjmov na ich financovanie. Ďalej sa odporúča prepojiť vek odchodu do dôchodku s rastúcou strednou dĺžkou života, čo sú návrhy, ku ktorým sa výbor už viackrát kriticky vyjadril.

2.2 Na podporu svojho stanoviska týkajúceho sa potreby reformovať dôchodkové systémy Komisia vychádza zo štatistík, ktoré môžu podávať skreslený obraz o problémoch spôsobených starnutím obyvateľstva. Napríklad graf na obrázku 1 v bielej knihe porovnáva predpokladaný vývoj počtu obyvateľstva vo vekovej skupine nad 60 rokov a počtu ľudí vo veku 20 – 59 rokov. Podľa tohto grafu počet osôb v prvej vekovej skupine narastie v priebehu dvadsiatich rokov o dva milióny ročne, zatiaľ čo počet osôb v druhej vekovej skupine klesne v priemere o jeden milión ročne. Do roku 2020 bude vo väčšine členských štátov zákonom stanovený vek odchodu do dôchodku 65 rokov alebo viac, čo znamená, že do skupiny obyvateľov starších ako 60 rokov budú patriť tak zamestnanci, ako aj dôchodcovia. V súlade so svojimi predchádzajúcimi odporúčaniami⁽¹⁾ zastáva EHSV názor, že na posudzovanie účinkov starnúceho obyvateľstva na financovanie systémov sociálneho zabezpečenia by sa mala používať miera ekonomickej závislosti, pretože poskytuje presný obraz skutočnej potreby financovania. Komisia to v bielej knihe uznáva. V tomto zmysle EHSV víta, že sa v bielej knihe oveľa viac než v predchádzajúcich dokumentoch Komisie zdôrazňuje význam trhu práce a vyššej miery zamestnanosti pre úspešné zvládnutie demografických zmien a dosiahnutie hlavných cieľov týkajúcich sa dôchodkov. Je však poľutovaniahodné, že toto poukázanie na veľký význam trhu práce nemalo znateľný vplyv na hlavné odporúčania týkajúce sa dôchodkov, ktoré boli vo veľkej miere bezo zmeny prevzaté z predchádzajúcich dokumentov.

(1) Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 1 – 8.

2.3 Komisia je presvedčená, že úspech dôchodkových reforiem v členských štátoch je hlavným určujúcim faktorom pre hladké fungovanie hospodárskej a menovej únie a bude ovplyvňovať schopnosť EÚ dosiahnuť dva ciele stratégie Európa 2020 – zvýšenie miery zamestnanosti na 75 % a zníženie počtu ľudí ohrozených chudobou najmenej o 20 miliónov. Výbor však zdôraznil skutočnosť⁽²⁾, že mnohé úsporné opatrenia uskutočnené členskými štátmi na riešenie dôsledkov finančnej krízy a krízy štátneho dlhu môžu mať negatívny vplyv na dosahovanie týchto cieľov. Opatrenia na zabezpečenie fiškálnej stability musia byť vždy doplnené o investície, ktoré vytvárajú pracovné miesta a opatrenia podporujúce rast.

2.4 Komisia by chcela členským štátom navrhnúť politické usmernenia a iniciatívy zamerané na riešenie potreby reforiem, ktorá bola stanovená medzi iným aj v odporúčaníach pre jednotlivé krajiny na rok 2011 v rámci európskeho semestra. Výbor vyjadruje poľutovanie nad tým, že tieto odporúčania sa vzťahujú najmä na zvýšenie zákonného veku odchodu do dôchodku a úpravu systémov indexácie dôchodkov. Pre niektoré členské štáty, ktoré s Medzinárodným menovým fondom, Svetovou bankou a Európskou komisiou dohodli pohotovostné opatrenia, odporúčania zahŕňali také riešenia ako dočasné zmrazenie alebo dokonca zníženie úrovne dôchodkov.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Súčasné výzvy v oblasti dôchodkov

3.1.1 Výbor je zajedno s Komisiou v tom, že udržateľnosť a primeranosť dôchodkových systémov závisia od miery, v akej sú podložené príspevkami, daňami a úsporami. Tieto však nepochádzajú iba od zamestnaných ľudí, ale aj od samotných dôchodcov. Inak povedané, dlhodobé prognózy týkajúce sa rovnováhy medzi aktívnymi daňovými poplatníkmi a poberaťmi dôchodkov musia túto skutočnosť brať do úvahy.

3.1.2 Verejné dôchodkové systémy sú hlavným zdrojom príjmu dôchodcov v takmer všetkých členských štátoch. Preto je nevyhnutné vyvinúť všetko úsilie na zabezpečenie toho, aby zostali udržateľné a dostupné. Výbor zastáva názor, že financovanie verejných systémov môže byť najlepšie zaručené vysokou mierou zamestnanosti a dodatočnými finančnými opatreniami, aké prijali niektoré členské štáty (napr. rozpočtové dotácie, dodatočné príjmy, rezervné fondy a fondy stability). Tieto dôchodkové systémy na báze solidarity vytvárajú solidaritu medzi generáciami a v rámci nich, čo prispieva k sociálnej súdržnosti. Okrem toho v niektorých členských štátoch umožňujú zabezpečiť dôchodkové práva v obdobiach nezamestnanosti a prerušenia pracovnej kariéry z dôvodu choroby alebo z rodinných dôvodov. Tieto systémy sa osvedčili ako finančne stabilizačné mechanizmy počas finančnej krízy v roku 2008, aj keď boli v niektorých členských štátoch dôchodky jednotlivcov nepriaznivo zasiahnuté. Naproti tomu niektoré súkromné kapitalizačné dôchodkové systémy, ktoré investovali časť portfólia svojich aktív do niektorých veľmi riskantných finančných produktov, čelili ťažkým stratám, ktoré viedli k veľkému zníženiu dôchodkov mnohých dôchodcov. Orgány s rozhodovacou právomocou musia zväziť dosah škrtoch na celosvetový

dopyt aj z hľadiska toho, že dávky sociálneho zabezpečenia nie sú iba „výdavky“, ale že poskytujú tretine obyvateľov Európy prostriedky na činnosť a potrebu.

3.2 Zabezpečenie finančnej udržateľnosti dôchodkových systémov

3.2.1 Komisia konštatuje, že podiel dôchodkov na verejných výdavkoch do roku 2060 by sa v priemere EÚ mohol zvýšiť o 2,5 percentuálneho bodu HDP. Ako už výbor uviedol v predchádzajúcich stanoviskách, navrhuje, aby členské štáty postupovali pri využívaní týchto číselných údajov na podporu dôchodkových reforiem opatrne, keďže mnohé z nich sú založené na dlhodobých predpokladoch, ktoré v niektorých prípadoch nezodpovedajú skutkovému stavu. V súčasnosti však existuje medzi členskými štátmi rozdiel vo výdavkoch na štátne dôchodky vo výške 9 percentuálnych bodov HDP (od 6 % v Írsku po 15 % v Taliansku). Z toho je zrejme, že môže existovať určitá flexibilita v zložení verejných výdavkov bez toho, aby to výrazne ovplyvnilo konkurencieschopnosť členských štátov, ktoré z cyklického hľadiska môžu mať vyššie výdavky na systémy sociálneho zabezpečenia.

3.2.2 Reformy dôchodkových systémov, ktoré počas uplynulého desaťročia uskutočňovali členské štáty, boli zamerané v prvom rade na znižovanie výdavkov zvyšovaním zákonného veku odchodu do dôchodku a zmenu systému indexácie dôchodkov na prevládajúcu alebo výhradnú valorizáciu podľa vývoja cien. Výbor sa domnieva, že táto posledná zmena môže mať dlhodobé nepriaznivé účinky a môže viesť k veľkému zníženiu úrovne dôchodkov. Podľa štúdie MOP⁽³⁾ môže rozdiel vo výške iba 1 percentuálneho bodu medzi zvýšením miezd a zvýšením dôchodkov počas obdobia 25 rokov vyústiť do zníženia dôchodkov o 22 %.

3.2.3 Národné dôchodkové systémy nefungujú oddelene od národných hospodárskych systémov. Sú to vlastne subsystemy, ktoré sa na vnútroštátnej a celosvetovej úrovni vzájomne ovplyvňujú. Výbor sa preto domnieva, že na zabezpečenie finančnej udržateľnosti dôchodkových systémov by členské štáty mali v nasledujúcich desaťročiach zamerať svoje úsilie na zvýšenie príjmov. Toto zvýšenie sa nedá dosiahnuť iba zvyšovaním počtu zamestnaných prispievateľov a predĺžovaním pracovného života, ale vyžaduje si aj lepšie hospodárenie s verejnými financiami a úsilie bojovať proti daňovým únikom a nelegálnej práci. Udržateľný rast a vysoká úroveň zamestnanosti by vytvorili priaznivé prostredie pre dôchodkové systémy. Na to, aby sa dlhší pracovný život stal realitou, sú potrebné reformy trhu práce, ktoré vytvoria podmienky umožňujúce podnikom poskytovať kvalitné pracovné miesta. Dôstojné pracovné podmienky, ktoré pomáhajú zosúladiť pracovný a rodinný život, môžu prispieť k zvýšeniu miery pôrodnosti, a tým zmierniť tlak na dôchodkové systémy spôsobený starnutím obyvateľstva. Súčasne je potrebné zaviesť aj opatrenia, ktoré pomôžu zvýšiť ochotu jednotlivcov dlhšie pracovať, a k tomu patrí aj byť ochotný celý život sa vzdelávať a dbať o svoje zdravie.

(2) Ú. v. EÚ C 143, 22.05.2012, s. 23 – 28.

(3) MOP: Pension Reform in Central and Eastern Europe (Dôchodková reforma v strednej a východnej Európe), 2011, s. 16, ISBN 978-92-125640-3 (web pdf).

3.2.4 V súlade so svojim predchádzajúcim stanoviskom EHSV upozorňuje na skutočnosť, že dôchodkové reformy (vrátane prechodu od systémov úplného priebežného financovania dôchodkového zabezpečenia k zmiešaným dôchodkovým systémom pozostávajúcim z povinného priebežného a kapitalizačného dôchodkového systému) vedúce k zmenám vo financovaní dôchodkových systémov, ktoré budú mať za následok zvýšenie explicitných a zníženie implicitných záväzkov, by nemali byť z krátkodobého hľadiska penalizované z dôvodu vyššieho explicitného verejného dlhu⁽⁴⁾. Preto by sa malo zväziť prehodnotenie pravidiel paktu stability a rastu.

3.3 Zachovanie primeraných dôchodkových dávok

3.3.1 Komisia uznáva, že vo väčšine členských štátov vykonané dôchodkové reformy povedú k nižším mieram obnovy zdrojov pre dôchodkové systémy. Keďže dôchodky sú hlavným zdrojom príjmu starších Európanov, výbor sa domnieva, že zachovanie primeraných dôchodkov, ktoré im umožnia dôstojnú životnú úroveň, by malo byť prioritou členských štátov.

3.3.2 Vlády sú zodpovedné za zabezpečenie toho, aby každý starší Európan mal primeraný dôchodok. Výbor preto považuje za potrebné, aby členské štáty v spolupráci so sociálnymi partnermi zväzili vypracovanie komplexnej definície primeraného dôchodku.

3.3.3 Primeranosť príjmov budúcich generácií dôchodcov bude vo zvýšenej miere závisieť od dodatočne financovaných dôchodkových pilierov. Výbor však poukazuje na to, že niektoré členské štáty, ktoré podporovali povinné kapitalizačné dôchodkové systémy, ktoré boli financované presunom časti príspevkov z verejného dôchodkového systému, sa rozhodli v týchto systémoch už nepokračovať, a to hlavne z toho dôvodu, že vytvárali vo verejných rozpočtoch deficit. Výbor je zástancom zamestnaneckých dôchodkových systémov, ktoré zriaďujú a spravujú zamestnávateľia a zástupcovia zamestnancov, a vyzýva Komisiu, aby poskytla podporu sociálnym partnerom s cieľom posilniť ich administratívnu kapacitu v tejto oblasti.

3.3.4 Vzhľadom na postupný prechod na doplnkové kapitalizačné dôchodkové systémy, najmä systémy spojené s účasťou na trhu práce, je veľmi dôležité, aby členské štáty zabezpečili primerané dôchodky pre osoby, ktoré sú vylúčené z trhu práce počas ich života v dospelosti. Je teda nevyhnutné zaručiť ľuďom, ktorí sú vylúčení z pracovného trhu, napr. kvôli ťažkému zdravotnému postihnutiu alebo závažným a zložitým sociálnym problémom, dostatočné dôchodky, aby sa zabránilo ešte väčším sociálnym nerovnostiam v staršom veku.

3.4 Zvýšiť účasť žien a starších pracovníkov na trhu práce

3.4.1 Komisia poukazuje na to, že ak sa Európe podarí dosiahnuť cieľ zamestnanosti stanovený v stratégii Európa 2020 na úrovni 75 % vo vekovej skupine 20 – 64 rokov a ďalší pokrok sa dosiahne v nasledujúcich desaťročiach,

potom by miera ekonomickej závislosti mohla zostať pod hranicou 80 %. To by znamenalo, že tlak na dôchodkové systémy, ktoré spôsobuje starnutie populácie, by mohol zostať na únosnej úrovni.

3.4.2 Výbor nesúhlasí s názorom Komisie, že pevne stanovený vek odchodu do dôchodku by vytvoril značnú nerovnováhu medzi rokmi aktívneho pracovného života a rokmi na dôchodku. Väčšina členských štátov v posledných rokoch v rámci svojich dôchodkových reforiem prepojila právo na predčasný odchod do dôchodku s počtom odpracovaných rokov, čím sa výrazne znížil počet oprávnených zamestnancov. Podľa názoru výboru by sa systémy predčasného odchodu do dôchodku mali zachovať, aby sa zabezpečilo, že pracovníci, ktorí mali dlhú dobu namáhavé alebo rizikové povolania alebo ktorí svoj pracovný život začali veľmi skoro – pred 18. rokom života – mali právo odísť do predčasného dôchodku.

3.4.3 Výbor vyjadril v celom rade stanovisk⁽⁵⁾ svoje názory na kľúčové faktory, ktoré by členské štáty mali zväziť pri zavádzaní reforiem zameraných na dlhší pracovný život, a oceňuje, že Komisia mnohé z nich do bielej knihy prevzala. Výbor sa však domnieva, že na úrovni členských štátov treba ešte vykonať veľa práce s cieľom zabezpečiť, aby boli pracoviská vhodne prispôbené schopnostiam a zdravotnému stavu starších pracovníkov.

3.5 Úloha členských štátov a EÚ v oblasti dôchodkov

3.5.1 Výbor víta rozhodnutie Komisie uplatňovať holistický prístup k dôchodkovej reforme vzhľadom na vzájomné prepojenie makroekonomických a sociálnych výziev a výziev, ktoré sa týkajú zamestnanosti a súvisia s dôchodkami. Hoci členské štáty nesú primárnu zodpovednosť za tvorbu svojich dôchodkových systémov, Komisia by mala tvorivo využiť nástroje, ktoré má k dispozícii a účinne podporovať členské štáty počas procesu dôchodkovej reformy. Keďže sa vo všeobecnosti chceme vyvarovať krokov späť, malo by sa to uskutočniť bez dosahu na práva alebo vytvárania nových pravidiel motivovaných súčasnou hospodárskou recesiou, ktoré by po oživení hospodárstva mohli poškodzovať záujmy ľudí. V rámci stratégie Európa 2020 a nového rámca európskeho riadenia má Komisia k dispozícii dostatočne široké spektrum možností ako podporiť riešenia dôchodkovej reformy vzhľadom na skutočnosť, že dôchodky nie sú úspory. Výbor vyzýva Komisiu, aby pokračovala vo svojom zámere využiť časť ESF v programovom období 2014 – 2020 na podporu projektov zameraných na zamestnanosť starších pracovníkov alebo podporovanie dlhšieho pracovného života. Zapojenie sociálnych partnerov a organizovanej občianskej spoločnosti do realizácie takýchto projektov musí byť nevyhnutnou podmienkou.

3.5.2 Vzhľadom na to, že rast zamestnanosti a produktivity práce by mal byť kľúčovou oblasťou záujmu členských štátov, ktoré čelia vplyvu starnutia obyvateľstva na dôchodkové systémy, výbor odporúča, aby sa všetky opatrenia, ktoré vlády zamýšľajú realizovať, opierali o predchádzajúci súhlas sociálnych partnerov.

⁽⁴⁾ Táto situácia panuje v niektorých členských štátoch, ktoré vytvorili doplnkové dôchodkové systémy a financujú ich z časti verejných dôchodkových fondov.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 1 – 8. Ú. v. EÚ C 161, 13.7.2007, s. 1 – 8. Ú. v. EÚ C 44, 11.2.2011, s. 10 – 16.

3.6 Potreba dôchodkových reforiem

3.6.1 Pokiaľ ide o odporúčania k dôchodkovej reforme, ktoré Komisia predložila členským štátom v rámci ročného prieskumu rastu za roky 2011 a 2012, výbor zastáva názor, že

- a. zvýšenie skutočného veku odchodu do dôchodku je potrebné dosiahnuť – po dohode so sociálnymi partnermi – prostredníctvom opatrení na podporu dlhšieho pracovného života, a nie prostredníctvom automatických mechanizmov na zvyšovanie zákonného veku odchodu do dôchodku, ako to odporúča Komisia;
- b. obmedzenie možnosti odísť do predčasného dôchodku by malo zohľadniť osobitnú situáciu určitých kategórií pracovníkov, najmä tých, ktorých práca bola namáhavá alebo riziková a tých, ktorí svoj pracovný život začali veľmi skoro (pred 18. rokom života);
- c. najlepším spôsobom ako zvýšiť skutočný vek odchodu do dôchodku je predĺženie pracovného života zlepšením prístupu k programom vzdelávania, prispôbovaním pracovísk rozmanitejším pracovným silám, rozvíjaním príležitostí na zamestnanie sa pre starších pracovníkov, podporovaním aktívneho a zdravého starnutia a odstránenie právnych alebo iných prekážok, ktoré bránia v prístupe k zamestnaniu starších pracovníkov;
- d. zjednotenie zákonného veku odchodu do dôchodku pre mužov a ženy by sa malo uskutočniť podľa časového rozvrhu, ktorý zohľadní špecifickú situáciu na trhu práce každého členského štátu. Osobitná pozornosť by sa mala venovať odstráneniu rozdielov v nárokoch na starobný dôchodok medzi mužmi a ženami;
- e. podpora rozvoja doplnkového dôchodkového sporenia by sa mala dosiahnuť pomocou zapojenia sociálnych partnerov, najmä v podobe zamestnaneckých dôchodkových systémov, pretože v čase finančnej krízy sa ukázali byť bezpečnejšie než ostatné druhy kapitalizačných systémov, ako aj v podobe súkromného dôchodkového sporenia s cieľovými daňovými stimulmi, najmä pre tých, ktorí si nemôžu také služby dovoliť.

3.7 Zabezpečenie rovnováhy medzi časom stráveným v práci a na dôchodku

3.7.1 Výbor sa nazdáva, že členské štáty môžu prostredníctvom aktívnych opatrení na podporu dlhšieho pracovného života podnietiť zvýšenie skutočného veku odchodu do dôchodku na základe dobrovoľnosti, čo znamená predĺženie obdobia stráveného v zamestnaní. Automatické zvyšovanie zákonného veku odchodu do dôchodku na základe predpokladaného nárastu strednej dĺžky života by mohlo byť kontraproduktívne, pretože veľa starších pracovníkov, najmä tých, ktorí majú zdravotné problémy, by sa mohli rozhodnúť pre iné piliere sociálneho zabezpečenia ⁽⁶⁾.

3.7.2 Výbor súhlasí s Komisiou v tom, že reforma dôchodkových systémov by sa nemala robiť takým spôsobom, by náklady poniesu generácie mladých pracovníkov alebo iba súčasní dôchodcovia. Členské štáty majú možnosti zaviesť také reformné opatrenia, ktoré neovplyvnia negatívne záujmy pracovníkov alebo dôchodcov.

3.7.3 Výbor odporúča členským štátom, aby sa opatrenia na obmedzenie prístupu k predčasnému odchodu do dôchodku realizovali so zreteľom na záujmy pracovníkov, ktorí mali dlhú dobu namáhavé alebo rizikové povolania alebo ktorí svoj pracovný život začali veľmi skoro (pred 18. rokom života). Pre mnohých pracovníkov v tejto kategórii by obmedzenie ich možnosti odísť do predčasného dôchodku v skutočnosti znamenalo odstránenie ich dôchodkových práv. Komisia uznáva, že pracovníci v týchto skupinách majú nižšiu strednú dĺžku života a horší zdravotný stav v porovnaní s inými pracovníkmi. Takéto opatrenia musia zostať v právomoci členských štátov v súlade s ich vnútroštátnymi postupmi a podmienkami a na základe dohody so sociálnymi partnermi.

3.7.4 Výbor akceptuje postoj Komisie, že je potrebné, aby sa proces reforiem, ktoré členské štáty uskutočňujú, sústredil na podporu dlhšieho pracovného života. Iba neustále zvyšovanie zákonného veku odchodu do dôchodku alebo znižovanie dôchodkov zmenou systému indexácie by mohlo stiahnuť milióny dôchodcov pod hranicu chudoby.

3.7.5 Podľa správy Eurostatu ⁽⁷⁾ viac ako 35 % pracovníkov vo vekovej skupine 50–69 rokov by bolo ochotných pracovať po dosiahnutí veku 65 rokov. Výbor súhlasí s názorom Komisie, že jedným z riešení pre členské štáty je odstránenie prekážok, ktoré stoja v ceste dlhšiemu pracovnému životu.

3.7.6 Komisia uznáva, že odstránenie dôchodkových rozdielov medzi mužmi a ženami sa nedá dosiahnuť iba zjednotením veku odchodu do dôchodku a odporúča, aby členské štáty zaviedli kombináciu dôchodkových politík a politík zamestnanosti, ktoré by tieto rozdiely odstránili. Výbor vyzýva Komisiu, aby v rámci preskúmania právnych predpisov EÚ zvažila zavedenie ustanovení, ktorých cieľom bude odstraňovanie týchto rozdielov medzi mužmi a ženami.

3.8 Rozvíjanie doplnkového súkromného dôchodkového sporenia

3.8.1 Výbor víta rozhodnutie Komisie rozšíriť právne predpisy EÚ týkajúce sa dôchodkov. Zároveň sa však domnieva, že v tejto súvislosti by sa mali zväziť nielen aspekty týkajúce sa cezhraničnej činnosti dôchodkových fondov a mobility pracovníkov, ale tiež otázka dozoru a dohľadu nad inštitúciami dôchodkového poistenia, administratívnych nákladov a informácií pre spotrebiteľov a ich ochrany.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 84, 17.3.2011, s. 38 – 44.

⁽⁷⁾ Aktívne starnutie a solidarita medzi generáciami – štatistický portrét Európskej únie 2012, s. 57.

3.8.2 Výbor podporuje návrh Komisie vytvoriť systém služieb vysledovania dôchodkov v EÚ prostredníctvom prepojenia služieb jednotlivých členských štátov. Bolo by to veľmi prospešné pre ľudí, ktorí pracovali vo viacerých členských štátoch.

3.8.3 Biela kniha nepristupuje správne k podporovaniu nákladovo efektívneho poskytovania zamestnaneckých dôchodkov, a tým k ich budúcemu rastu. Výbor nepodporuje najmä uvedený cieľ revízie smernice o činnostiach a dohľade nad inštitúciami zamestnaneckého dôchodkového zabezpečenia, ktorej cieľom je „zachovanie rovnakých podmienok v rámci smernice o solventnosti II“. Takéto opatrenia nie sú odôvodnené nutnosťou vytvoriť rovnaké podmienky ako pri fondoch dôchodkového poistenia, pretože fungujú iným spôsobom. Vo väčšine prípadov dôchodkové fondy nefungujú na maloobchodných trhoch alebo sú neziskovými organizáciami. Vo všeobecnosti sú poskytované prostredníctvom zamestnávateľa alebo skupiny zamestnávateľov v danom odvetví, zatiaľ čo produkty dôchodkového poistenia sa môžu poskytovať aj jednotlivcom. Dôchodkové fondy majú kolektívny charakter (podliehajú kolektívnym dohodám). Výbor však podporuje záväzok Komisie zaviesť špeciálne navrhnuté opatrenia na zabezpečenie aktív dôchodkového fondu.

3.8.4 Popri verejných dôchodkových systémoch boli vytvorené ďalšie kolektívne doplnkové systémy. Keďže však tieto systémy poskytujú dôchodcom dodatočný príjem, mali by byť

dostupné pre všetkých zamestnancov. Nemali by však byť alternatívou k vyplácaniu dôchodkov z dôchodkového poistenia a keďže sú založené na kolektívnych dohodách, určite by ich nemali negatívne ovplyvňovať. Všetci zamestnanci v rámci odvetvia alebo podniku by mali mať prístup k týmto dodatočným systémom, ktoré rovnako pristupujú k mužom i ženám. Okrem toho je dôležité, aby boli sociálni partneri zapojení do uplatňovania a monitorovania spravovania týchto systémov. Okrem doplnkových dôchodkových systémov, ktoré zvyčajne fungujú ako investičné fondy, by sociálni partneri mali hľadať riešenia na pokrytie iných rizík, ktoré často vedú ku škrtom v budúcich dôchodkoch (napr. riziká v priebehu celého života, počas obdobia choroby alebo dokonca nezamestnanosti či obdobia bez ekonomickej aktivity z rodinných dôvodov) s cieľom zabezpečiť primeranú úroveň budúcich dôchodkov.

3.9 Využívanie nástrojov EÚ

3.9.1 Výbor naliehavo vyzýva Komisiu, aby využila všetky dostupné právne, finančné a koordinačné nástroje na podporu úsilia členských štátov na zabezpečenie primeraných a bezpečných dôchodkových systémov. Na zabezpečenie dosiahnutia cieľov v tejto oblasti je nevyhnutné, aby boli organizácie občianskej spoločnosti a sociálni partneri zapojení do všetkých fáz konzultácií, vytvárania a vykonávania opatrení dôchodkových reforiem. Súčasne je pri navrhovaní akéhokoľvek nariadenia EÚ, ktoré sa priamo nevzťahuje na dôchodkové systémy, dôležité doložiť posúdenie jeho vplyvu na dôchodkové systémy (najmä na ich stabilitu a úroveň budúcich dôchodkov).

V Bruseli 12. júla 2012

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté (článok 54 ods. 3 rokovacieho poriadku):

Bod 3.6.1, b.

Zmeniť:

„(...) b. obmedzenie možnosti odísť do predčasného dôchodku by malo zohľadniť osobitnú situáciu určitých kategórií pracovníkov, najmä tých, ktorých práca bola namáhavá alebo riziková a tých, ktorí svoj pracovný život začali veľmi skoro (pred 18. rokom života);“

Výsledok hlasovania

Za: 88
Proti: 124
Zdržalo sa: 14

Bod 3.7.1

Zmeniť:

„Výbor sa nazdáva, že členské štáty môžu prostredníctvom aktívnych opatrení na podporu dlhšieho pracovného života podnieť ~~zvýšenie skutočného veku odchodu do dôchodku dlhší pracovný život aj po dosiahnutí zákonného dôchodkového veku na základe dobrovoľnosti, čo znamená predĺženie obdobia stráveného v zamestnaní.~~ Automatické zvyšovanie zákonného veku odchodu do dôchodku na základe predpokladaného nárastu strednej dĺžky života by mohlo byť kontraproduktívne, pretože veľa starších pracovníkov, najmä tých, ktorí majú zdravotné problémy, by sa mohli rozhodnúť pre iné piliere sociálneho zabezpečenia⁶.“

Výsledok hlasovania

Za: 80
Proti: 135
Zdržalo sa: 10

Bod 3.7.3

Zmeniť:

„Výbor odporúča členským štátom, aby sa opatrenia na obmedzenie prístupu k predčasnému odchodu do dôchodku realizovali so zreteľom na záujmy pracovníkov, ktorí mali dlhú dobu namáhavé alebo rizikové povolania ~~alebo ktorí svoj pracovný život začali veľmi skoro (pred 18. rokom života).~~ Pre mnohých pracovníkov v tejto kategórii by obmedzenie ich možnosti odísť do predčasného dôchodku v skutočnosti znamenalo odstránenie ich dôchodkových práv. Komisia uznáva, že pracovníci v týchto skupinách majú nižšiu strednú dĺžku života a horší zdravotný stav v porovnaní s inými pracovníkmi. Takéto opatrenia musia zostať v právomoci členských štátov v súlade s ich vnútroštátnymi postupmi a podmienkami a na základe dohody so sociálnymi partnermi.“

Výsledok hlasovania

Za: 88
Proti: 124
Zdržalo sa: 14